

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је за целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 7. и 8. У Сомбору 1. Септембра 1889. Год. XXI.

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА, ДРЖАНА У ВЕЛ. КИКИНДИ 17. И 18. АВГУСТА 1889.

Ан пре скупштине Кикинда је почела да се креће некако необично; живост се онајала јача, но обично — што је био знак, да се нешто спрема; 16. Августа почеше се српски вероисповедни учитељи скупљати из разних крајева. Гостољубиви Кикинђани предусреташе најљубазније учитеље, који дођоше, да већају о школи народној. Сваком госту одредише стан већ у напред приправљени и сведоше га у њ.

* * *

По установљеном програму на одређено место то дођоше у 4 часа после подне 16. Августа до стотину учитеља на предходну конференцију, коју честити старина г. Григорије Јорговић поздравиле добродошлицом и отвори, на што му са свију страна громким гласом викаше: живо! Позове скупљене, да утанае ред за сутрашњу скупштину, е тога позива, да се привремено конституишу. И по што су се привремено конституисали, изабрав себи часнике, договараху се: шта да се прво чини. Да се прво договоре о часницима за сутрашњу скупштину, или о предмету, што ће се сутра имати да предузме на скупштини? Већина беше, да се већа о школским уредбама, како би на скупштини што лакше и одрешитије рад текао. После многих примедба и предлога, а и пошто се није могло до споразума доћи, да се узме предлог саборског одбора 15-торице са допунама, односно предлогом новосадског учитељског збора за подлогу и генералне и специјалне дебате — то изабери учитељски одбор од 15 лица, а на име: 1. Нику Грујића, 2. Т. Костића, 3. Св. Брашована, 4. Н. Брашована, 5. Јована Благојевића, 6. Јована Михајловића, 7. Ар. Варађанина, 8. А. Кузмановића, 9. Љ. Лотића, 10. Ст. Коњовића, 11. Јована Настића, 12. Душана Стојшића, 13. Стеву Јовановића, 14. Мих. Косића, 15. Дим. Ђорђевића, — да ови према већ споменута два предлога на основу постојеће уредбе донесу примедбе и образложени предлог за скупштину.

У погледу конференције за избор часника решено је, да се застане сутра у 7 сати у јутру и тако се ова конференција заврши.

* * *

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

За време рада ове конференције жељезницом је стигао повереник Вис. Шк. Савета у лицу г. Н. Ђ. Вукићевића гл. шк. референта — пред кога су изашли чланови местног шк. одбора са на челу својега сучлана г. дра Живка Богдана, Гл. Јорговића, који је међу тим конференцију предао под-председнику, да је руководи — и других отличних грађана и народних учитеља.

Г. повереник је дочекан са громким: живио! и поздрављен лепим говором од др. Ж. Богдана, на чему се кратким говором захвали г. повереник и уз многобројну пратњу на многим кочијама — покрај гадног времена — приспе у средину вароши у кућу најпречаснијег г. проте Ђорђа Влаховића, који је имао доброту овом свом милом госту стан у својој кући на расположење ставити.

* * *

Изабрани учитељски одбор одмах се састао и предузео поверенику посао. Одбор је доста тешкоћа имао, да све троје у склад доведе, а да је сваки члан овог одбора задовољан био. И тако то вече с малом паузом све до 2 часа после поноћи радио је и претресао преко 40 §.

* * *

На дан скупштине пре 7 часова се скупљаху сви учитељи и који још те ноћи дођоше пред српску школу, којих је могло бити око 160 и ту се онако између себе о избору часника већало и договарало.

* * *

Тачно у 8 часова огласи велико звоно са куле српске православне цркве час, у коме ваља српском учитељству: да се помоли Господу Богу, да му пошаље Духа разума и премудрости и Духа страха Божија, да тим надахнут може отпочети већање о будућности српске школе и српске узданице. — Црква беше пуна колико учитеља, толико и побожног православног народа, који је у одушевљењу за општу ствар дошао, да и у молитвама припомогне народне трудбенике. — Чин призивања св. Духа обавио је најпреч. г. прота са још четир свештеника и једним ђаконом. Овај св. чин су на најторжественији начин извршили, што им заиста на част и дику служи. Клечећи, чита се призивна молитва, за којом најпречаснији г. прота изговори врло лену, кратку, али језгровиту беседу и позвао је на братски начин учитељство, да у слози и љубави свој рад отпочне и заврши, али увек имајући на уму, да наша школа само тако може назвати се „нашом“, ако је у најтешњој свези са св. православном црквом. Присутни учитељи на завршетку беседе захвале му се са ускликом: живио!

* * *

По призивању св. Духа сви се учитељи у дугом низу упуте к одређеном месту ради отварања саме скупштине.

Н. Грујић (Сомбор) отвара конференцију и позива искупљене учитеље, да се договоре у погледу избора часника. Конференција већином гласова

извуче за председника Н. Грујића, за подпред. Душана Стојшића, а за перовође; Љ. Лотића, Костића, Јевр. Миковића и Косића.

Н. Грујић позива конференцију, да се изашље депутација, која ће позвати и допратити г. повереника наше највише школске власти.

Мага Косовац (Меленци) напомиње, да по парламентарном животу прво се морамо конститујисати (тако је!) па онда по г. повереника слати.

Г. Дим. Дола (реф. школски из Темишвара) моли, да од учитеља један најстарији заузме председничко место, а један од најмлађих перовођско. И по томе г. Т. Јаникијевић (Сегедин) по старешинству заузме президијум, а г. В. Лазаревић (Средиште) перовођско место.

Председник позива скупштину, да бира себи председника. Већина се гласова чује за Грујића и тако председник по старешинству прогласи Грујића за председника скупштинског, који заузме председничко место.

Председник позива скупштину да бира подпредседника, једногласно се извуче Душан Стојшић (Сента), за перовође: Лотић, Костић, Јев. Миковић и Косић буду изабрани једногласно.

Председник вели, да треба: да су бар два перовође из Сомбора ради верификовања записника, — дакле, да се још двојица бирају. Миковић перовођа међутим захвали и на његово место буде већином гласова изабран Ј. Благојевић.

Председник проглашује скупштину за конституисану и поздравља скупштину овим речима: Сл. скупштина! Удостојен великом почашћу и овом приликом као председник скупштински, позивам вас, да озбиљно, достојанствено и тихо отпочнемо онај рад, у име кога амо дођосмо.

Године 1886. на учитељској скупштини у Сомбору одпочесмо рад о организацији целог учитељства у потпуној целости својој; но данашња скупштина и ако не може: да настави свој рад у целости своје организације, оно, по даном делокругу, ваља нам радити на једном делу школског питања.

Господо и браћо моја! Ко хоће о нечему да ради, тај не сме бити конзервативан; њиме мора напредни дух руководити; ово важи код сваког рада, а особито код овог, кога ми имамо данас да извршимо. Оно, што ће се радити и израдити, ваља: да је излив нашег највећег уверења и најбољег знања, јер то ћемо, господо, да изнесемо пред оне људе, који су позвани, да тај рад уваже, или одбаце. — Господо моја, чули смо у храму Божијем из св. Евангелија преко уста најпреч. г. проте, да онај, који иште: даде му се; који тражи, налази; који куца, отвара му се. Закуцајмо и ми на срца свога народа... на срца наших посланика за црквено-народни Сабор, па ће нам се за цело оно достојно и одазвати. — Позивам вас, браћо и господо, по ново на трезвен и обазрив рад, да се осветла образ српског учитељства, који ће нам за цело и плода донети. — Живео!

Председник позива скупштину, да се избере депутација, која ће отићи по вл. г. Н. Ђ. Вукићевића повереника В. Н. Ц. Ш. Савета. — Изабра се депутација од много чланова под вођењем Н. Грујића, да иду по г. повереника.

После кратког времена г. повереник опкољен депутацијом и много-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

бројним учитељима улази у скупштину, где га цела скупштина предсретне са дуготрајним ускликом: Живео!

Председник поздравља г. повереника као изасланика В Шк. Савета, који је милостиво одобрио сазив ове скупштине, да узме у претрес предлог народног саборског одбора 15-орице. Поздрављајући га као таковог, поздравља га и као некадањег наставника скоро свију чланова ове скупштине. (Живео!) Јавља му, да је скупштина конституисана и представља му частнике. (Живео!)

Повереник Вис. Школ. Савета рече од прилике ово: „Славна учитељска скупштина! По дочеку вашем и по поздраву г. председника разабрао сам, да ме дочекујете као свога у средину своју. У сред моје превелике породичне жалости, која ме је грозно десила, једино ми је још остало на овом свету: љубав према мојој породици и љубав према школи и учитељству српском, коју сам од ране младости у срцу и души својој неговао. — Врло ми је мило, што је баш мене Вис. Шк. Савет овом чашћу и поверењем својим удостојио, да на овој скупштини као повереник највише наше школске власти будем — тим више, што ова скупштина има да већа о најживотнијем питању народне школе и учитељства. Ово, што будемо узели у претрес и што будете на основу тога решили, то ће по моме мишљењу најмеродавнији основ да буде за расправљање школског питања на првом црквено-народном сабору. — Ја као учитељ по дугогодишњем моме искуству најдубљег сам уверења, да је нама Србима једини спас српска православна вероисповедна школа; то је наша светиња, наш Паладијум и штит; с тога препоручујем вам, да што год будете радили и овде и ван ове скупштине, да вас само та идеја, тај пут спасења руководи. Наш је српски народ само православна вера и српска народна школа сачувала. У држави Угарској, у тој милој нашој домовини, где су се наши претци на позив краљевски настанили и коју су они помогли крвљу својом од Турака ослободити, уз слободу своје вере имамо и своје вероисповедне српске народне школе, за којима уздишу и чезну остала браћа наша у другим крајевима и та је вера и школа одржала наш народ и подигла на ону висину, на којој се — с поносом могу казати — налазе образовани народи. Ту православну веру и с њом здружену српску народну школу чувајмо, негујмо и до последњег тренутка свога бранимо! (Живео!)

Господо и браћо! Нашим радом, нашим заузимањем ваља: да подигнемо нашу вероисповедну школу на онај степен савршенства, на који нас упућује сама напредна наука; треба показати, да може школа бити и верозаконска и опет напредна. Надам се, да се ни један од п. чланова ове скупштине не ће огрешити о светињу наше вероисповедне школе и препоручујем вам и као Србин и као многогодишњи учитељ, да ту светињу имате непрестано пред очима, а особито при вашем већању, старате се, да све оно, што будете закључили, одговара и сувременим потребама школе и учитељства и духу свете цркве наше, како ће народни сабор то моћи уважити. Ако тако буде, бићу сретан и у сред ове моје превелике туге породичне, а ако основане предлоге ваше и народни Сабор уважио буде, онда ћу се још срећнијим назвати моћи.

У напред сам уверен, да — ако се тако уради, да ће народ и умно и

материјално и школу и учитељство подпомоћи. У то име поздрављам сл. скупштину по ново и надам се, да се не ћу преварити у моме очекивању ; уз то вам препоручујем слогу, љубав и споразум у већању вашем, да оно буде корисно и по школу и народ. (Живео !)

Молим, да изволите одпочети свој рад ! (Живео !)

Председник позивв перовођу Т. Костића, да бележи говорнике, а М. Косић да води записник.

Косић (Кикинда) чита допис од Вис. Шк. Савета, по коме се дозвољава општа скупштина свију српских вероисповедних учитеља у митрополији Карловачкој, за дане 17. и 18. Август о. г. и одређује место састанка Вел. Кикинду са делокругом о претресању предлога саб. одбора 15 орице у погледу уређења српских народних школа и о мњењу у погледу штатута за фонд дра Т. Натошевића. Уз то се истим дописом објављује, да је исти Савет од своје стране за свог повереника изаслао вбл. г. Н. Т. Вукићевића. (Живео !)

Председник изнаша предлог одбора 15-орице и предлог Новосадског учитељског збора, а у једно јавља, да је синоћни учитељски одбор одлучео рад на оба ова предлога и своје примедбе и допуне донео, што ће као релакција пред сл. скупштином важити, — а као основа дебатама, да ће важити предлог одбора 15-орице.

А. Кузмановић (Земун) интерпелира председника, да му разјасни, због чега су нам везане руке од предпостављених власти у погледу делокруга ове скупштине.

Председник одговара, да њему ништа није познато о том.

Повереник изјављује, да је ова скупштина дозвољена на основу молбе учитељског збора Новосадског, који је молио дозволу за сазив скупштине, по што је у изгледу, да ће се скорим састати Црквено Народни-Сабор, па да се до саборског заседања могу бар ова два најнужнија предмета решити, а на име предлог 15-орице и о Натошевићеву фонду. То је, госпоно, огроман посао, а и врло хитан за толико времена, с тога држим, да је са свим уместно, што се Новосадски збор обратио Вис. Шк. Савету с молбом, да се за сад само ове ствари предузму.

Кузмановић. Услед неочекиване изјаве г. повереника — он види, да руке нису везане од стране власти по својој иницијативи, већ баш на предлог Новосадског збора, за то он од своје стране предлаже, да у записник уђе најблажије сажалење Новосадском збору због ограничености овога делокруга. (Жагор. Чује се: „Дакле у место захвале — укор !“) Јер има, вели, госпоно моја, ствари, које служе нама на срамоту, па о томе да не смемо повести реч.

Председник брани Новосадски збор тиме, што је збор Новосадски за те ствари искао дозволу, што је држао, да је најпрешиња ствар ; тако је исто могао и други збор или појединац искати, да се већа о другим стварима, али то други нису учинили. Једино се Новосадски збор сетио за сазив скупштине и нек му је хвала за то (Живели !), а не да их коremo. — Не прима се Кузмановићев предлог.

Лотић (Кикинда) чита представку Новосадског збора : шта га је руководило за молбу, да се дозволи ова скупштина : преке потребе — и мо-

ралне и материјалне — наших српских вероисповедних школа и њихових учитеља. У овој образложеној представци као највећег школског трудбеника од покојних споменуто је име дра Ђ. Нагошевића, у ком тренутку цела се скупштина са тронутим срцем подиже на ноге и тужно изрече: *слава му!* Даље при спомену од живог школског трудбеника Н. Ђ. Вукићевића захори се са свију страна громовито: *живео!*

Тако исто и при завршетку, кад је прочитан подпис председника Новосадског збора Аркадије Варађанина, заори се: *живео!*

Председник на основу ове представке предлаже Новосадском збору „хвала“ (Живели!). — Прима се.

Повереник кратким говором уверава скупштину, да је Вис. Шк Савет вољан све предлоге, само ако су у оквиру закона, а смерају на благо и напредак наше школе, примити, само нека изволи ова скупштина путем достојанствене представке поднети.

Председник позива скупштину на генералну дебату у погледу предлога саборског одбора 15-орице.

М. Косовац (Меленци) изјављује чуђење на основу сада прочитане представке Новосадског збора, да је тобоже њему од стране Сомборског учитељског управног одбора од 1886. поверено, да изради предлог о хуманитарним заводима и забавиштима. — Истина, вели, да је то моја и данас највећа идеја, за коју ја дишем и живим, али то свечано одбијам од себе, да је мени игда што о томе поверено. — Прелазећи саде на предлог одбора петнајсторице, а полазећи од оне тачке, по којој је народна школа позвана, да је све чланове свога народа дужна: да образује; она мора да захвата у обиму свом све огранке напредне школе и то онако, како модерна наука то изискује. Не слажем се у толико са овим предлогом, што је баш по моме мишљењу врло важне чињенице испустио, које су баш позване, да у срца оних невиних малиша улију духа народног, духа, који срце и душу негује и оплемењује, а једна важна од тих чињеница јесте и забавиште. Господо моја, нама забавиште треба; ко познаје наш народ, тај и то зна, да је та идеја код нас старија, него у другог народа. Зар се не сећамо, кад нам је нана или дада, њихајући на криоцу своме, причала, или невала што, што је јако на срце и карактер детињ утицало, да се и после посљедице тога рада и у школи и у народу могле приметити. — Друго, господо моја, ја у овом предлогу не видим ни спомена о хуманитарним заводима, који су нам такође нужни као залагај хлеба. Ја држим, да се то путем представке умоли, да се и такви заводи оснују, јер немање ових завода јесте највећи узрок оним силним злочинима, што се по нашем народу догађају, а то поглавито с тога, што су та деца напуштена, необлагорођена, управо одбијена; ми их силом терамо у злочин, па их после још за то казимо. Слободно се може за њих казати по Јеремији пророку: има очи, а не види, има уши, а не чује. Њима, господо моја, ваља, а и мора се помоћи, ако хоћемо: те ситне злочине да избегнемо. Велим: треба их подићи! Ваља дизати сиротишта и напуштену децу прикупљати и неговати. На ту цел ће драговољно дати нешто народ, а нешто и сами манастири. (Живео!) Дакле: ми тај предлог можемо попунити путем представке у смислу ових хуманитарних

завода. — Прелазећи к самом предлогу, изјављујем, да се у опште с њиме слажем и ако се ипак свако главније питање мора изближе регулисати. — Даље пак не слажем се у овим двома тачкама. Прво о мировини учитељској, а друго о избору учитеља. О мировини учитељској тако рећи ни помена нема, а ми сви знамо, што се до сад и радило и урадило на нашим саборима у опште о нама, а на по се о нашој мировини, слободно се може рећи: ништа, јер док ми чујемо од наших посланика „док“ и „ако,“ дотле су на жалост многе учитељске снаге, остаривши и изнемогавши, дошле до просјачког штапа. — Даље, господо, проучив предлог о избору учитеља, изјављујем, да се ни с том тачком не слажем, јер ми и то — велим — поглавито ми смо у првом реду позвани, да сва народна права очувамо, па и ово, а не да му и ову слободу покосимо; сваки би се од нас огрешио о интерес народни, који би год потпомагао овај предлог у погледу избора учитеља. — Потпуно се слажем у погледу уређења наставе и анкетне комисије, али о склопу ове не... У одељку, где се говори о учитељима, мало сам §§. нашао, који наша учитељска права ујамчавају, па ни дужности нису добро изведене. Слабо се поклонило пажње о даљем образовању учитељевом, тако исто слабо је изведен и делокруг конференција. — О увањању помоћника, одеудно сам против тога, јер би тиме широм врата отворили пролетаријату, а нама самима би врата затворили, јер ће бити случајева на много места, где ће са обзиром на јефтиноћу запостављати редовно квалификоване учитеље, а бирати помоћнике. — О надзорницима се не слажем у толико, у колико им није тачније њихов делокруг и дужности обележене; особито би ваљало са нагласком и то им у дужност ставити, да је дужан сваки своје подручне школе и правничку страну проучити и у разним приликама и неприликама на основу својих прикупљених података и бранити је и очувати, да не би и опет прошли онако, као што прођосмо са шајкашким школама. — О дисциплинарним правилима — кад буде говора — ваља, да у начелу дамо израза, да и надзорници буду њима подчињени као и ми, да нас она све једнако вежу. — Ресумирајући у кратко све, прима предлог за подлогу специјалне дебате и што фали, а може се допунити и изменити, да се према напредном духом допуни и измени, а што је немогуће тим путем постићи, да се путем представке Вис. Шк. Савету поднесе и замоли преко вл. г. изасланика, да нам се још једна скупштина одржати дâ, на којој би и предлог за забавиште и за хуманитарни завод створили, претресли и благовремено на меродавно место поднели. (Живео!)

Д. Кнежеввић (Чанад). Не обара предлог Косовчев у погледу важности забавишта и хуманитарних завода, али држи, да је нама прече постарати се за ону здраву децу, која не иду у школу, по што наш народ на многим местима, ове народне школе према броју деце не ће да проширује и нове диже. Даље вели, да учитељи морају пропагирати за народне школе, где их људи не ће да заводе.

Председник напомиње, да ово не спада сад овде и у овом облику у генералну дебату подвешеног предлога.

Благојевић (Сомбор). Славна скупштино! Брат Мата Косовац изволео је мало час изјавити сл. скупштини, да њему ни од које стране није по-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

www.unib.rs

верено, управо он незна, нити му је јављено, да му је што поверено, да створи предлог у погледу забавишта и хуманитарних завода. Ја као члан, а и перовођа привременог сџмборског управног учитељског одбора од 1886. држим, да сам у првој линији позват, да у том објашњења дам. Тај управни одбор — по добивеном свом мандату од учитељске скупштине до 1886. — почео се старати, да створи потпун предлог за идућу учитељску скупштину. Он је радио, односно почео да ради, али у један мах силом околности био је прекинут и с тога је морао обуставити сваки даљи рад, али пре тога био је у договору са Новосадским учитељским збором и још другима, коме су достављени закључци учитељске скупштине с молбом, да се изрази дотични споменути предлог. Ја као перовођа све сам одређене зборове и поједине личности известио, па тако исто и г. Косовца, по што је и он умољен, да створи један предлог, па с тога ми и јесте чудна изјава Косовчева, по којој није добио ни позив, ни распоред, кога сам му ја мојом руком званично из одбора послао. Кривица — држим, да не лежи ни у одбору, ни у г. Косовцу, него у нечем трећем, а то у том, што брат Мкта, како се сећам, у то доба није био код куће, него у купци, па му тако послано није дошло до руке и тиме сваки приговор спирам и са себе и одбора. — А сад прелазим на предлог одбора петнаесторице и срањујући га са предлогом учитељског збора у Н. Саду, дошао сам до тога уверења, да оба предлога базирају на старој школској уредби од 1872., која је заиста ваљана и у многом погледу врло либерална, с тога сам мислио, да за подлогу нашег саветовања узмемо ту стару уредбу, јер је то управо оригинал, а даље и због саме владе, јер ће много лакше проћи, кад се каже, да је поднесак модификација старе уредбе, него по све нов предлог шк. закона; — али по што је и синоћна конференција по одпису Вис. Шк. Савета закључила, да се предлог одбора 15. за подлогу нашег дебатовања узме, то се и ја овом закључку придружујем — тим више, што сада новообразовани учитељски одбор, радећи на овом предлогу, допуњује га и проширује према и старој уредби и према предлогу Новосадског збора.

М. Косовац узима на знање Благојевићеву изјаву, по што му заиста о томе није ништа познато било.

(Наставиће се.)

НАРОДНО ОБРАЗОВАЊЕ И ЗДРАВСТВЕНО СТАЊЕ.

(За награду.)

Mens sana in corpore sano.

Кад загледамо у повесницу човечијег рода од памтивека па до данас, видећемо, да првобитно човечје стање беше веома просто, неразвијено — као и нежно детенце, које се данас у колевци њиха

Сва је разлика у томе, што првобитни човек располагаше физичном снагом, која га узноси и узвисује над данашњом гене-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.razmislite.com
УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

рацијом људскога рода. Она друга страна — умна — беше латентна, застрвена мрежом, она беше истоветна са детињом у данашњем времену. Но кад би упоредили човека из прастарог времена са човеком из данашњег образованог света, света пуног знања, који непрестанце грамзи, да достигне вршак у науци и свеколиком образовању : видели би, да физично развијен човек из прастарог времена стоји према данашњем као див према пигмеју. Кад би ову паралелу повукли између људи из прастарог времена и људи из данашњег доба и то са душевне стране, видели би данашњег човека као филозофа, који посматра, проучава и чуди се простоти и неуметности дивовој.

Према томе излази, да човек није ништа постигао, усавршавајући своје умне снаге, кад је физична снага данас тако ослабила, те нам улева у срце страх, е ће се, идући даље, све више трошити, па и усахнути тако, да ће човек усавршавањем ума губити телесну снагу, без које и дух не може правилно напредовати, или делати у правом смеру и одређењу своје

ВИБЛИОТЕКА

Ово су чињенице веома важне, те према томе ваља о њима мислити и озбиљна рачуна водити.

Човечанство је у првом прастаром времену било просто и неразвијено. Оно је проводило вековима своје дане онако, како га је мајка природа учила, а она га је хранила и неговала. Људи прастарог времена били су без икаквих конституција, раздружени и разбацани, да раде онако, како их је њихова намет учила. У доцнијим вековима појавила се потреба удружења, а овим удружењем водила се и просвета као природна последица удружења. Удружењем је човечество увидело потребу образовања, јер је видело, да би и друштвени живот без образовања био зграда сазидана на песку, коју би и најмањи поветарац до основа пољуљао и са земљом сравнио.

Варварско стање у народа повлачило се вековима и тек код појединих народа пре Христовог рођења видимо, да се просвета одомаћила, али и та просвета не беше од користи по народе у опште, него за појединце, који просвету употребише као средство, да могу лакше држати скиптар свога апсолутизма над другима — да им превласт буде у рукама. Другим речима: просвета се употребљавала као средство за себичне смерове, а не као смер, да народ подигне и усаврши. Доказа за ово имамо у старој класичној повесници Грка и Римљана. Код ових — па и других народа старог века — видимо народ једне и исте

народности поцепан у сталеже (касте). Видимо, да ти сталежи — не само што не стоје са својим правима и дужностима на близу, него и образовање, коме је смер, да све људе — без разлике — измири гранчицом узајамне љубави, не простире се и не обухвата све сталеже подједнако. Ко се онда образовао ?

Племићи, отмена — прва класа, класа великаша, који себе сматраху за нека виша створења за то, да са другом потчињеном сабраћом поступају као са животињама — или са организмом без живота. Поквареност и иеваљалство успоред је ишло са просветом, увукло је своје отровне жаоке и немилице црпело и сисало народну снагу, док ова није малаксала и ти су народи поред голе просвете пропали, да им се више ни гласа, ни трага не зна. Правом образовању не беше у староме вску места ни станка, али здравствено стање бар беше развијеније од данашњег. Кад се сетимо старих Спартанаца, видећемо, да им је главан смер био, да своју децу од малена телесно добро одгаје, што им је у неколико и испало за руком, но тај преко мере суров начин васпитања не може се у свему одобравати, јер они не подизаху слабу децу на здраве ноге, него им упропастише живот, по томе не може се ни тај народ с правом урачунити у оне народе, код којих је просвета правим својим родом уродила.

Главна мисао у Спартанаца беше држава. Ова је образовала младеж, али је промашила прави васпитни смер, јер јој једина сврха беше, да ствара добре војнике, носиоце државног интереса. Но крај свију тих недаћа беше још среће, што је карактер у тога народа високо стајао и народ овај беше дугочечан, но катактер је последица јунаштва, што се и данас код нашег народа — особито у Црној Гори — јавља

Код Атињана, једнокрвне браће јуначких Спартанаца, видимо са свим обратно, видимо школу као слободну, независну установу, основану на начелу демократизма. Код Атињана видимо наставу као општу, а не као државну ствар. Атински народ схватао је дубоки смер васпитни и ишао је непрестано за тим, да младеж своју научи и што боље васпита. Код Атињана је естетично образовање узимало маха, укуе за лепим вештинама беше им веома развијен. Али они су мало полагали на образовање женскиња и тиме су и они изгубили прави васпитни смер, јер не знадоше, да је женска глава, кућно слеме. Образовање женскиња беше занемарено; то исто женскиње вр-

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

мисли је дужност материнску, која је врло велика и значајна. Просвета, која почиње од матерњег образовања, падала је из дана у дан све ниже, док није опала и повукла и овај народ опамо, куд сви одоше, који тако радише. Било је људи код Атињана, који сав свој век посветише, да служе као стожери народног образовања. То су славни грчки филозофи: Питагора, Сократ, ученици му Платон и Аристотел и други. Њима има педагогија у многоме да благодари и да их с правом назове оцевима најстарије педагогије. Њихов рад и начела остадоше вечна и служе за основ и данашњем образовању народа.

Међу Аристотелом и Платоном постоји нека битна разлика у начелима. Платон је нагињао више школи под оштром државном системом. Аристотел — на против — схватио је школу као слободну и независну установу, основану на демократском начелу. И један и други имају основана разлога за образовање. Платон, који је хтео, да васпитање буде државна ствар, ишао је за тим, да држава рађа и ствара народ здрав и телесно добро развијен. Аристотел на против тражи, да васпитање не буде обвеза и натеривање; он замишља школу као независну установу, која својом лепотом привлачи народ у своје окриље, да га васпита. Да су ове мисли Аристотелове оправдане, видимо и дан данас, да образовање поред свеколике обвезности, коју државни и школски закони из дана у дан све оштрије наређују и приморавају народ силом глобе — законом донесене, — остаје необрађено поље.

Па пређимо на Римљане, на народ, који је у исто време са Грцима живео. Код овога народа видимо породичан живот развијен. Образовање у Римљана обављало се већином у породици, а делом било је и јавних школа, које је држава подизала и полагала једино за то, што је хтела, да помоћу риторичке мудрости створи од питомаца за своју државу дипломате и носиоце државне мисли. У овоме своме послу римска је држава у неколико и успела, јер су јој њезини ученици створили државне законе, законе, који служе као главан основ свима данашњим установама и уређењима светским. Римски народ не беше идеалан као грчки, он беше практичан. Он је жртвовао све, само да дође до онога, што је корисно. Породичан живот у Римљана беше светиња, а и закон је био оштар, да се тај живот чува и одржи. Кућа је била васпитаоница, а отац главни васпитач. Државни закони претераше у ревности за образова-

www.nlb.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Њем, они пружише оцу као васпитачу власт, да по своје уверењу располаже са својом децом. Ко се сети Брута, римскога конзула, који је као отац осудио своје синове на смртну казну, а друге сличне злочинце помиловао, давши им казну, која је од смрти блажија, мора осудити овај поступак римскога конзула Брута — као оца, који је пре требао себе жртвовати за љубав живота својих синова, него што је допустио као конзул и судија, да изрекне смртну казну над својим синовима, које је он родио и наследно оставио у својој деци нагон, да чине претупе.

Римски је народ услед оваке претеране строгости морално опадао, док није наступило доба најгоре покварености, доба раскоши и неваљалства, које је и било главни узрок потоње пропасти и распада ове моћне државе, која је вековима господарила над свима народима онога времена. Услед покварености и раскоша и здравствено стање беше са свим на ниском ступњу. Римски народ изгубио беше снагу и претворио се у мекунство, које није могло, да одржи тај народ на оној висини, на којој су му претци његови стајали.

Из овога свега, што смо до сад рекли, види се, да ни Грци, ни Римљани нису имали правога и одређенога правца у начину образовања. Да и не спомињемо друге народе, који су у старом веку живели, јер би нас то далеко одвело. Ти народи или су мали корак учинили за образовање, или ни онолико, да се могу с правом урачунити у народе образоване; њихова просвета своди се на врло низак ступањ развитака. Овде нам ваља споменути једну врло лепу врлину, а то је хуманитет; он није могао наћи места ни код Грка, ни код Римљана, а ни код других народа старог века; он се јавља у доцнијем друштвеном животу просвећених народа као последица хришћанске вере.

Распадом моћне римске царевине наступа хришћанско доба, које је дошло како треба, да искварено човечанство извуче из глиба пропасти и постави морал на ону висину, на којој никад до оног времена није стајао. Хришћанство као и свака друга установа беше с почетка главна основа друштвеном животу, али временом и Христову науку употребише покварени људи и власници као средство за себичне своје интересе. За ово нам је живи сведок папство, креташки ратови, индугенције и друго, које је скренуло народе са правога пута и било узрок, услед чега је и просвета и здравствено стање опадало и застајало.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Дошло је време, које се у педагогији назива : ново време, у коме је просвета добијала потпунији облик свој. Нађоше се људи, који преобразише науку и књижевност, посветише сав свој век народном бољитку и просвети. Просвета, која је дуго чамила под прахом заборава, ускрсава, живо се буди из сна, у којем је векове преспавала.

Рађају се педагози — тако рећи — један за другим. Рађа се Амос Коменски, да распореди наставу по добу човечјег узраста. Рађа се Русô, да постави природан начин васпитања, а за њим Песталоције, да прикаже и изведе у дело природан начин образовања, основан на начелу очигледне наставе. Рађају се и други вредни наследници ових првака, да прошире мисли њихове, да створе на основу њихову данашње школе, које полагано дижу човечанство на површину лепше будућности.

Ми данас треба : да смо потпуно задовољни са напретком школе, која се од скора почела развијати. Треба : да имамо на уму кратко време њезина развитка, треба : да знамо, да школа и данас има много препрека, од којих не може, да дигне главе.

Рекли би, да је доста и ово, што имамо, за тако кратко време и уз толике препоне, које стоје на путу школскога напретка. (Овде мислим нас Србе).

Ми се данас старамо, како ћемо стручне књиге за школу писати. Хоћемо, да критикујемо туђ рад, а сами не смо дорасли, да пишемо боље ; јер ко хоће, да другога критикује непристрасно, доследно мора знати и све недостатке и својим радом допунити оно, што други не умеју да изведу. Ми доносимо собом на свет ту особину, што је не давно рекао један књижевник.

Као што смо видели код старих народа, да има недостатака у образовању, тако и ми данас — и ако у мањој мери — у обзир тих недостатака стојимо. Ми тежимо, да у данашњу школску младеж као на левак улијемо што више знања, а друга васпитна страна остаје запарложено и необрађено поље Узалуд је, браћо, знање, кад нема онога, што ће чувати знање, да се не изгуби, не потамни и не увене као нежни цветак, кад се не залива Бадава ћемо радити, да напунимо главу знањем, кад то знање не ће бити прави васпитни смер, него опет пусто средство. да друге надмашимо и над њима господаримо. На што нам је толико знање, кад здравља немамо ?

Ова су питања данас на дневном реду, ово су питања животна, па ако њих сретно решимо, моћи ћемо се назвати прави

васпитачки народ. Крчимо пута врлинама, јер оне ће лепо при-
стати уз знање као нежни цветак стидљивој девојци! Без њих
се не може даље.

Уз васпитање и врлине пазимо на здравље наше деце!

Први је услов код сваког човека, да је здрав, јер без
здравља није ни живота. У здраву телу здрава је и душа, па
кад је ово двоје ту, онда све достаје човеку; недостаје ли једно
од овога, недостаје и живота и свега онога, што је у животу.
Да би човек био здрав, потребно је, да је рођен здрав, а ко је
рођен здрав, има изгледа и на живот, ако сâм не наруши своје
здравље. Здравље се не мора пореметити утицајем природе на
човека, шта више: не мора се човек ни разболети, па опет му
тело ослаби и закржљави још у добу детињства. У првом слу-
чају подлегне организам природним непогодама, а у другом слу-
чају није узрок природа, него сами људи. Узроци слабости де-
тињег тела хоће да се увуку и у школу, где упоредо са обра-
зонањем духа обарају телесно здравље. Ето се на све стране
туже лекари, а и само учитељство је увидело, да је данашње
здравствено стање на врло слабој нози!

Болести, које се у школи јављају, задају нам бриге, с тога
треба: да савесно пазимо на њихове почетке, да се ови не би
развили по времену и постали отровни и кужни по друштво.
Пазимо и на узроке ових болести, уклањајмо их за времена,
како би нам деца била као људи здрава не само духом, него и
телом, јер једно је за друго везано, јер једно без другог ништа
не вреди.

Кад узмемо у обзир: колко свршених и научених младића
умре у нашем маленом српском народу баш онда, кад школу
доврши, онда, кад треба својим животом и радом да помогне
своме народу, да врати својим родитељима љубав и поштовање,
да им врати оно, што је задужио, онда се и нехотице сећамо
 лепе приче из Св. Писма: кад је господар, полазећи на пут,
један део свога блага дао оном леном слуги, а овај га у земљу
закопао. Шта је друго и са наученим човеком, који због слабог
здравља подлегне смрти у својим најлепшим и најдрагоценијим
данима, а знање повесе собом у црну земљу, од којег нико
користи нема.

(Свршиће се.)

МИСЛИ И ИЗРЕКЕ

ЈАНА АМОСА КОМЕНСКОГА.

Избележио их Љубомир Лотџ.

Родитељи треба пред децом да славе знање и учене људе, да им се диве и да приповедају : како је лепо бити паметан и учен ; исто тако треба да обећавају деци лепе књижице, одеће итд., ако буду марљиво учили. Особито пак онога учитеља, којему су дете предали, или му мисле предати, треба да хвале, како је то знаменит, учен, пријатан и очински чолак. (Јер љубав и дивљење моћни су начини, да се њима усади у срце жеља за подражавањем.) Могу тому учитељу по кад-кад по детету и поручити, или послати што и тако се оно онда неће плашити ни учења, ни учитеља.

* * *

Учитељи пак да буду према младежи пријатни, очински предуспретљиви, да је не одбијају од себе никаквим начином: ни реију, ни мргодним погледом, већ на против да је привлаче к себи пријатношћу и љубазним разговорима. Они такође треба по кад што да им обећају, или даду земичку, орах, јабуку, књижицу итд., не мање нека је по кад кад похвале, погладе, пољубе, родитељима по њој по што шта поруче, нека их по који пут к себи узму, покажу им какву слику, глсбуе, другу справу итд. и ако се овако буду у свему слагали са својим ученицима, њиховим добом, начином мишљења и нарави њиховом, лако ће их задобити за себе ; тиме се стално задобивају срца младежи, па кад што радије седе код учитеља, него код куће.

* * *

Школа сама треба да буде место весело, пуно за очи и с поља и изнутра. Унутра треба да буде светла, чиста соба, украшена свуда у околу са разним сликама, сликама великих људи, или мапама од појединих земаља, крајева и места, као и сликама каквих знаменитијих догађаја. С поља да буде и лепо местанце за играње, јер се то има допуштати по кад кад — нарочито у млађем добу и да има и врт, у који се кад што деца доведу, па им се може показивати дрвеће, биљке, цвеће. Збива ли се овако, расте им мисао, радо полазе школу као сајам, где се надају, да ће увек видети и чути што ново.

* * *

Ствари да се сваком даном приликом показују деци, јер оне, ако су светле, лепе и угодне, подстичу мисао дечију на размишљање.

* * *

Начин свему мора бити пре свега природан. Јер што год је природно, то радо успева и напредује. Воду не треба молити да тече доле, само јој отвори пут. Пусти птицу из затвора, па онда не треба : да је путкаш, да лети.

* * *

Главни управитељи школски могу такође допринашати подстицању воље код ученика — присуством при разним ванредним приликама као о испиту — и то похвалом марљивих ученика и дељењем разних дарова, не гледајући на личност.

* * *

Свако се знаће има скупити у најкраћа и најјаснија правила. Свако се правило има изрећи што краћим и схватљивијим речима. Сваком правилу додати много примера, како се има употребити.

* * *

Учитељ и ученик треба да буду истога језика, да се могу разумети.

* * *

Саме ствари треба тако поређати, да се најпре предаје оно, што познајемо и увек као у рукама и очима имамо, после оно, што је на близу и најпосле оно, што је удаљено.

* * *

Глуи је онај, који не учи младеж према томе: како могу схваћати, него према томе, колико сâм уме трпати.

* * *

Настава ће онда имати корист по ученике, ако се за обуку узме што мање часова преко дана, — више од четири ни по што; ако јој се што мање оптерећује памет, дакле: ако се не трпа ништа у њу, што није темељно. За тим ако се све уреди и обучава према дечијој схватљивости и користи. Подај малима, што је њихово, великима, што је за њих.

* * *

Не ваља ништа радити с младежи, што јој њено доба и духовна моћ не допушта и не захтева. Нека се ништа не учи на памет, што се не може разумом темељно схватити.

О ПРОСТИЈЕМ ОСТВАРЕЊУ ПЕДАГОШКЕ ИДЕЈЕ.

(Др. ФРИДРИХ САКСЕ)

У све разговоре и већања, чији су предмет махне нашега времена, у све тежбе, да се исте искорене, увучена је школа. Признаје се, да је школа у опште важан чинилац за успоставу бољих околности, шта више: са појединих страна чине ју одговорном, да нездраве околности садашњости поболша бар индиректно. Али једно је са свим забрављено: посматрање појава у разитку и животу једне народности педагошким погледом и њима на сусрет изићи по педагошким начелима, кад је доказано, да су погрешне.

Ако је последња цел природних наука, да изнађу вечите законе из разноликости и несталности појава, то је онда виша задаћа педагогије: не само да изнађе законе разитка човечијег духа, него и да управља

www.scribd.com
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

овим развитком искусним начином. Практична је педагогија доиста вршена, од како људство постоји; али као наука млађа је од медицине, која за наше телесне одношаје има исту задаћу, као педагогија за душевне. Природне науке задобиле су у наше доба опште уважење, а медицинска наука, којој су претходнице природне науке, од одлучног је утицаја на опште добро. Упознавање науке о човечијој души, психологије и њене вѣри педагогије, у опште слабо лежи у интересу. Али биће и мора једном доћи време, када ће се учити педагошки мислити и у обзирама јавног живота. Ово време привести јесте најважнија задаћа садашњости. Педагогија нема никакo важност само за младеж, као што се често узима, него у опште за недорасле духове, којима је потребна управа. Она има још шире поље рада пред собом, пре него ли постане правило човечанског друштва, да увек добро чини, јер је она добро и истики одаје чест у сваком обзиру живота, пошто је она управо истина. Док год само од школе и доба очекујемо васпитно делање, не разумемо се потпуно у васпитању човечијег духа. И државна управа, законодавство, црква, штампа, књижевност, уметнички заводи, цело образовано друштво има педагошку задаћу и јесу чиниоци јавног васпитања у опште; где виши духовни живот има моћ и прилику, да утиче на мање развијени, има и дужност, да ово извршује искусним начином. Али ова дужност није потпуно позната у наше време, или, што је још достојније укора, просто је презрена из егојистичних узрока. У овоме лежи погрешка, која је проузроковала махне нашега времена. Већ је Шлајермахер рекао: „Све револуционарно лежи у неправилној организаџи јавног васпитања.“ Садашњост показује истинитост ових речи, а њин смисао управљен је на преврат, било у друштвеном, црквеном, моралном или другом обзиру. Таково стање не бива никад у оном народу, где постоји добро уређено јавно васпитање, него само тамо, где је егојизам постао животно начело. Васпитање и себичност не слажу се никако. Наше намере не могу нигде моралније бити, а тежње нигде себичније, него тамо, где утичемо васпитно; дрска је игра са најсветијом задаћом, коју човек игра, по што ју може учинити услужном својим добицима. Ми морамо сматрати као непроломно начело, да све, што је у стању да утиче на људство, има и своју васпитну задаћу.

Многи слабо мисле, да се знаци напретка од 100 година у сваком погледу — најпре постепено, после пак, од како су пара и електрина ступиле у човечју службу — рапидно појављује. Тек пре 100 година појавише се први почеци васпитне наставе у народној школи. Како степњено бејаше тада коло живота — како спољашњег, тако унутрашњег! Каква сиротиња очигледности тада, а какво изобиље сада! Тако нагло и брзо није се образовала ни једна перијода пређашњег времена, као ново доба. Проналасци и истраживања у великој множини и од највећег замашаја следили су брзо једно за другим и још увек притичу нова сазнавања са свију страна. Тврђење писца народне економије (Max Wirth), да је најстарији човек, који живи још сада, присуствовао постању већег броја замашних и преображајних проналазака, него цело људство у свима пређашњим вековима — губи при скоријем испитивању изглед парадок-

сонске тврдње. К томе још: једнака права и једнаке дужности за све, живахна прилежност, да се резултати наука приступачни општем разумевању чине, потраживање, да се и сав прост народ образује. Али то све променуло је и појам и методу јавног образовања. Док год следимо простим заповестима и добрим обичајима, дотле васпитање није у опште никаква вештина; оно ће пак у толико бити теже, у колико више почиње развијати у васпитанику самосталан духовни живот, који потребује управу. То је стање ствари у садашњости и каквоћа васпитних чинилаца. Спољње васпитање, којим је пре неговао породични поглавица своје чланове, поглаварство грађане, црква своје следбенике, свака има своје подчињене, задруге своје чланове — престало је, или је ослабило стварно. Разрешено од силовитог утицаја више личне моћи другога, треба да се данас оснује вођење (запт) живота појединих људи и друштава на разумном поштовању потребе закона и слободној послушности спрема закона.

(Наставиће се.)

СЕДНИЦА ВИС. СРБСКОГ НАРОДНОГ-ШКОЛСКОГ САВЕТА.

(Држана 12. и 13. Јулија 1889. г. у Ср. Карловцима)

Председавао Високопреосвештени г. Василијан Петровић епископ бачки и администратор карловачке митрополије. Присуствовали чланови: Др. Мих. Полит, Тесфил Димић, Ст. Лазић, прота Јован Борота, Никола Ђ. Вукићевић заменик гл. школ. референта и И. Ђирић народни тајник.

Следећи важнији предмети решени су у овој седници: Прочитана је окружница Вис. кр. уг. министарства од 25. Марта 1880. бр. 1296., којом се строго забрањује, да учитељи, који су пре 1880. године учитељску школу свршили, накнадно испит из мађарског језика на вероисповедним и другим немађарским учитељским школама полажу. Такови се учитељи упућују, да само на одређеним на то државним учитељским школама поменути накнадни испит полагаати имају. Ова се наредба управи учитељске школе сомборске знања и равнања ради доставити има.

Исто Вис. кр. уг. министарство од 10. Фебруара 1889. бр. 5169. одобрава решење Шк. Савета, којим се Милош Јовановић учитељ у Х. Суљошу на губитак места осуђује, а реченога учитеља уток се одбија. — Доставити ЕШО. будимском ради што скорије објаве поменутој обштини и учитељу — с налогом, да се стечај на упражњено учитељско место у Х. Суљошу што пре распише.

Исто Вис. кр. уг. министарство књигу: „Илустрована историја србског народа од К. Мандровића. У Бечу 1885. из свију отачаствених учених завода, школских и народних књижица искључује, пошто она садржи у себи неистините податке у погледу угарске историје. Преко Еп. Школ. Одбора свима школама и учитељима у Угарској забрану ову објавити.

Вис. кр. хрв. земаљска влада јавља на представку овога Савета, да се вуковарска србска народна школа не може више у вероисповедну школу повратити. Школски Савет закључио је, да се ово као и покомуналење вероисповедних школа у Боботи и у Борову Срб. Нар. Сабору као **gravamen** до знања стави.

На представку Еп. Шк. Одбора темишварског имају се издати декрети Макси Стојковићу учитељу у Мехали, Димитрију Терзином и Димитрију Васићу учитељима у Карлову, Даници Телечкој учитељици у В. Кикинди, Василију Замуровићу учитељу у Немету. На представку Еп. Шк. Одбора горњокарловачког издају се декрети Стевану Вукићу за учитеља у Костајници и Николи Шумоњи за учитеља у Петрињи.

Утврђен је прорачун за просветне потребе Школскога Савета за годину 1889. — Према томе из клирикалног фонда на потребе Школскога Савета одређено је 500 форинти, на плате попутнине, хонораре и станарине школских референага : 5100 форинти на богословију карловачку 6360 форинти на учитељску школу у Сомбору : 8546 форинти $66\frac{2}{3}$ н., од којих се из фондова те школе троши 3198 фор. према томе додати се има из клирикалног фонда : 5348 ф. $66\frac{2}{3}$ н ; на учитељску школу у Горњем Карловцу одређено је 6820 ф. ; на вишу девојачку школу у Н. Саду 4640 ф ; на вишу девојачку школу у Панчеву : 4700 ф. ; на припомћ карловачкој гимназији одређено је 9000 ф ; новосадској гимназији 10,500 ; сомборској вишој девојачкој школи 840 ф. Даље на издавање 50 богословских стипендија одређено је : 6000 ф ; на стипендије за сомборских 10 приправника : 800 ф. ; на стипендије за 15 горњокарловачких приправника из накраске и будимске дијецезе (8 у Сомбору и 7 у Г. Карловцу) свега 1200 ф. ; на једну богословску стипендију у Черновићу : 600 ф. Свега на стипендије издаје се : 9800 ф. На послетку на мировину једном управитељу 235 ф. — Свега износе просветне потребе за 1889. годину : 65.985 фор. $66\frac{2}{3}$ н., од којих се из клирикалног фонда издаје : 62.787 ф. $66\frac{2}{3}$ н.

Да би се неуредно стање у Еп. Шк. Одбору бачком што скорије у ред довело, одређено је, да се опуномоћи подиредседник Еп. Шк. Одбора тог г. Васа Пушибрк, да архиву Еп. Школ. референта у ред доведе и све заоставше послове од прошлих година посвршује, текуће канцеларијске послове Еп. Шк. референта бачког да посвршује г. Дим. Поповић перовођа Еп. Шк. Одбора тог, а члан Школ. Савета прота Јован Борота испослан је, да ове јесени све вероисповедне школе у Бачкој прегледа и о стању њиховом подробан извештај поднесе.

Награда и попутнина овој господи има се издати из задржане половине плате, доплатака, попутнине и станарине Еп. Шк. референта за бачку и будимску дијецезу.

На образложену представку патроната више девојачке школе у Панчеву наименован је за управитеља исте школе Светозар Дамјановић ред. наставник и досадашњи заменик управитеља на истој школи.

На молбу учитељског збора у Новом Саду Школски Савет дозволио је, да се држи общта учитељска скупштина учитеља православних србских вероисповедних школа у митрополији карловачкој 17. и 18. Августа и то у Великој Кикинди као највећој србској общтини и за повереника свог на исту скупштину изашиље заменика гл. шк. референта Н. Ђ. Вукићевића.

На предлог управе учитељске школе сомборске спроведена је молба г. Мите Петровића професора природних наука на истој школи Вис. Саборском Одбору с топлотом препоруком, да се истом професору 500 ф у

име путна трошка за научно путовање на Париску светску изложбу из народних фондова даде.

На предлог управе учитељске школе у Горњем Карловцу поставља се за привременог учитеља хармонијског појања и певања на истом заводу г. Александар Босиљевац.

На набавку нуждних оруђа за каламлење одређује се једанпут за свагда за сомборску учитељску школу 30 ф., а за горњо-карловачку 15 ф. и умољава се Вис. Саб. Одбор, да ово издавање из нар. фондова одобрити изволи.

Рукопис Мите Калића наставника у вишој дев. школи новосадској под насловом : „Српско-мађарски разговори“ усљед оцене проф. сора мађарског језика у учитељској школи сомборској одобрава се, да се може као дечија помоћна ручна књига при учењу мађарског језика у срб. нар. вероисповедним школама у Угарској употребити.

Рукопис истога под насловом : „Српско-мађарски разговори по Гаграју“ за употребљење у српским вишим девојачким школама одобрити за помоћну школску књигу, пошто писац иети рукопис по приметбама професора мађарског језика у учитељској школи сомборској — у тексту назначенима -- исправио буде.

Осим ових важнијих предмета решени су још многи текући предмети у овој седници Школског Савета, које због маленог простора овог листа свобштити нисмо у стању.

В.

В. А. ЈЕВТУШЕВСКИ, В. Ј. СТОЈУНИН И А. Ј. ГЕРД. ✧

Прошле године претрпио је руски народ велики губитак, изгубивши три знаменита педагога : Василија Адријановића Јевтушевскога, Владимира Јаковљевића Стојунина и Александра Јаковљевића Герда.

В. А. Јевтушевски познат је са својим упуством из рачунице ; благодаречи тому упуству, изучавање рачуна постао је рад лаган, а до њега је био врло тешка наука и учећи дјеца рачун, имала су велике муке.

В. Ј. Стојунин посветио се руском језику и књижевности. Осим многијех ученијех радова особито му је славу прибавило дјело : „Висшиј курсъ русской грамматики“ и „О преподаваніи русской литературы.“

А. Ј. Герд занимао се највише природнијем наукама и оставио је дједи ваљана руководства из природописа, рудства и земљописа.

Преминули педагози осим својијех ученијех радова, учешћа у обрађивању свију педагошкијех питања и састављања метода сами су се занимали са подучавањем, имали су велики број ученика и у њима су оставили најсјајнију успомену. Ученици су их јако волели — као ваљане учитеље и необично добре људе.

Они су много радили за дјецу, за то су их дјеца дужна памтити и увијек с благодарношћу о њима говорити.

В. А. Јевтушевеки, поријеклом Малорус, родио се у Полтави 1836. г., рода је био племићкога. Прво своје васпитање задобио је у гимназији, а за тијем је ступио у бивши — тада у Петрограду — виши научни завод, одакле су излазили млади људи као учитељи гимназија. Из дјетињства

показивао је особиту вољу к рачуну, што је и у заводу примјетио знаменити учитељ Остроградски, под чијом паском пробавио је три године. Кад је године 1861. петроградски завод био затворен, прешао је Јевтушевски на петроградски универзитет. По свршетку наука на универзитету постао је учитељем рачунства у другој грађанској гимназији. Јевтушевски врло брзо постиже сигурност као одличан предавач — и године 1864. још као млад човјек би позван за управитеља педагошкијех течаја при другој војној гимназији. Течаји ти били су образовани за приправљање добријех учитеља и у њих су ступали млади људи, који су свршили више образовање. Овдје су се они спремали за учитеље мале дјеце. Јевтушевски је пробавио 12 год. као предавач-управитељ на тијем течајима и спремио је ваљане учитеље из рачуна, који су разлијели по свој Русији нови начин обучавања у тој науци — начин Јевтушевскога. Јевтушевски је заиста потпуно измијенио обучавање основног рачунства и учинио га лаким предметом; он је био први у Русији, који није започињао учење рачуна са бројањем и с већијем развученијем бројевима, како се прије њега учило, него разматрањем мањијех бројева и ријешавањем лаганијех занимљивијех задаћа; геометрију није учио с потезовима и угловима, него познавањем геометријскијех тијела; све је то спровађао са свакојакијем познатијем средствима, од којих је он многа и сам изнашао, или је удесио позајмљена од западнијех научењака. Његова дјела: „Методика аритметики“, „Сборникъ аритметическихъ задачъ“, „Методика начальнаго курса алгебры“ и „Сборникъ вопросовъ и задачъ по элементарному курсу алгебры“ — произвела су читав преврат у начину предавања рачуна. Осим састављања метода Јевтушевски је био знаменит учитељ; он је умно задатке слушатељима тако разјашњавати, да су они прелазили из разреда у разред са потпунијем знањем свега, што се је учило. Био је врло праведан и стрпљив. Ученици не само да су га љубили и уважавали, него су га се и бојали, а бојали су га се за то, што је он без милости прогањао сваку погријешку и сваку обману. Догађало се је, да он дозна, кад који ученик од његовијех не би сам ријешио домаће задаће — тешко си га тому ученику! Ништа му није било. Јевтушевски му не рече ни ријечи, само га није хтео више питати, ни гледати и није хтио с њим ријечи проговорити. Та је казна за кривца била најосјетливија.

Од год. 1877. па до своје смрти био је управитељем научнога одјела у петроградскијем прибјежиштима. У Петрограду има 23 прибјежишта, а у њима се васпитава до 5000 сиромашне, осиротјеле дјеце, почињући од 3—4 год. Има прибјежишта, у којијем дјеца остају до 10—12 год., а има и такијех, у којима сироте дјевојке живу и уче се до 16—17 год., док не получе каквагод мјеста. Јевтушевски ватрено се заузимао за ново дјело и много је користио тијем заводима; он је завео у њих обучавање у цртању, а гдје је било можно рукотворство и разне занате; старао се је о снабђевању с књигама и другијем научнијем средствима; држао је јавне бесједе с учитељицама и надзиратељицама, упознавши их са поболшанијем начинима васпитања и обучавања.

Неуморни и различити рад скршио је здравље Јевтушевског.

Год. 1886. удари га капља, последије чега се није опоравио; кроз го-

www.snlb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

дину дана удар се поповио, а на покон прошле године после је трећег удара Јевтушевски се 11. Септ. мирно у вјечност преселио.

Послије његове смрти нађен је међу папирима завежљај са насловом: „На успомену мојој жени и дједи.“ У завежљају нашло се писмо, које је Јевтушевски писао још 23. Нов. 1880. г. У том писму описао је у кратко свој живот и свој рад. Завршује са ријечима: Неизмјерно с м љубио дјецу и сав сам живот посветио раду за њихову корист.

(Наставиће се.)

ЗАКОН ОД 31. ЛИСТОПАДА 1888. ГОД.

О уређењу пучке наставе и образовању пучких учитеља у краљевини Хрватској и Славонији.

ГЛАВА ОСМА

Об учитељих на пучких школах.

§. 110. Учители јавних пучких школа (§ 3.) јесу јавни чиновници.

§. 111. Привремене и дефинитивне учитеље именује — редовито уљед расписана надтјечаја — земаљска влада на тројни предлог обћинскога школскога одбора, или приватне особе, имајуће право предлога.

На школских заводих, уздржаваних из земаљских средстава, именује земаљска влада учитељско особље непосредно.

И на обћинских школских заводих може земаљска влада мимо надтјечаја попунити учитељско мјесто, ако у интересу службе то обнаће нуждним.

§. 112. О замољених премјештајих и измјенах већ намјештених учитеља као и о премјештајих у интересу службе одлучује земаљ. влада.

§. 113. Намјестно учитељско особље (супленте) и учитељско особље за необвезне учевне струке, као и учитељице женскога ручнога рада и кућанства (§. 126) поставља на пучких школах жупанијска област (градско поглаварство), саслушав мјење дотичнога жупанијскога (градскога) школскога надзорника; на виших пучких школах поставља то особље земаљска влада на предлог жупанијске области, дотично градскога поглаварства.

§. 114. За знанствени и морални напредак одговоран је дотични учитељ, или, ако их има више у којој школи, уз дотичне учитеље равнајући учитељ.

§. 115. Ни један учитељ није дужан предавати више од 30 ура (часова) на тједан (седмицу).

§. 116. Осим оргуљашке службе — дотично појења — не смије ни један учитељ уза своју учитељску обнашати и другу какову узгредну службу, а најмање такову, која би га пречила у вршењу учитељских дужности, или која би се противила угледу учитељскога сталиша.

§. 117. Дефинитивним учитељем пучких школа може бити само онај, тко је хрватско-угарски држављанин, те је пред којим испитним повјеренством у аустро-угарској монархији стекао сведочбу учитељскога особљења, а уз то је у обзиру казненога закона као и у обзиру ђудоредном непорочан.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Тко је оспособљен за учитељску службу иним наставним језиком, него ли хрватским или српским ваља му се подврћи испиту из хрватскога или српскога језика.

Ако је пак и они који језик као матерински наставним језиком школе, на којој дод. чник жели бити намјештен, ваља му се, на колико већ није оспособљен, подврћи испиту из тога језика.

За привремено намјештење у служби учитељској изискује се сведочба зрелости.

(Наставиће се.)

ИСПИТИ У СРПСКОЈ УЧИТЕЉСКОЈ ШКОЛИ СОМБОРСКОЈ

на свршетку 1888/9. школске године.

У српској учитељској школи Сомборској држани су испити за оспособљење свршених приправника овим редом:

Писмени испити држани су 7., 8. и 10. Јунија, сваки пут од 8--12 часова пре подне. Испиту су припуштени 18 мушких свршених приправника, један привр. учитељ, који је на то дозволу од високосл. школског савета добио и 19 свршених приправница.

Првога дана држан је писмени испит из српскога језика. Од високог председништва Школског Савета за испит овај одабрана је тема: „Народне песме по садржини и по старини и њихова важност за књижевност.“

Најбоље су решили: Димитрије Грујић и Марија Миловановићева.

Другога дана био је писмени испит из српскога језика. Од високог председништва Школ. Савета послате задаће:

а) *Из аритметике:*

Неко купи 20 hl. пшенице за 168 фор., ту пшеницу промене за раж и добије за свака 2 hl. пшенице 3 hl. ражи, раж промене после за зоб и добије за свака 2 hl. ражи 3 hl. зоби; за тим прода зоб по 4 ф. (hl.), колико добија а) укупно б) у процентима?

б) *Из геометрије:*

Неки суд цилиндричнога облика, ком је пречник 1 dm, висина 2 dm, напуњен је водом, у исти ставе се 2 кугле, свака 1 dm у пречнику, колико литара испуриће из тога суда?

Трећега гореозначенога дана обдржан је писмени испит из мађарског језика, при коме је присуствовао помоћни кр. школски надзорник жупаније Бачке г. Никазије Греф.

Од 4—10. Јунија спремали су се кандидати и кандидаткиње за строге устмене испите.

Јунија 19. припео је у Сомбор од високосл. Школ. Савета за председника овогодишње испитне комисије изаслани најпречаснији господин Јован Борота протопресвитер старобечејски, а као члан исте комисије при испитима учествовао је најпречаснији г. Љубомир Кунусаревић протопресвитер сомборски.

Под њиховим руковођењем и у присуству управитеља и професорског збора започети су устмени испити за оспособљење 20. Јунија и држани су тога дана, 21. и 22. Јунија — сваки дан од 7—12 часова пре подне и

од 3—8 часова после подне, а 23. Јунија започети су испити у 6 часова у јутру, а завршени у 12¹/₃ часова у подне.

Првога дана испитани су ученици из науке христијанске, психологије, педагогије, повеснице педагогијске, српскога језика и из практичног вртарства.

Другога дана испитани су ученици из рачуна и геометрије, из дидактике, методике и познавања школских књига, из земљописа и из науке о земаљском уставу.

Трећега дана држан је испит из природних наука, пољоделства, из мађарског језика, из физичне антропологије и дијететике, из поуке о кућарству, свирке, хармонијског појања и из гимнастике.

При том устменом испиту из мађарског језика присутан је био такође и државни помоћни надзорник школски г. Н. Греф, који је о успеху кандидата у том језику обашка белешке водио.

Четвртога дана држан је испит из црквено-словенског језика, из црквенога појања и правила.

Из свију предмета одговараху кандидати понајвише добро, а неки и врло добро, а кандидаткиње одговараху с малом изнимком врло добро и одлично.

За време испита изложена су била у испитној дворани цртања и краснописа свију питомаца овога завода, а у другој — мањој дворани ове школе изложени су били ручни радови приправница, а међу њима изложише и два приправника своје красне везове са златом и вуницом, којима су се радовима они својим приватним трудом пре ступања у овај завод извештили.

Ова изложба женског ручног рада како у погледу ваљаности и лепога укуса, тако и по множини и разноликости својој особито се допадала и посетитељке отмене госпође овдашње без разлике вере и народности веома су се похвално изјасниле о уметности и вештини наших приправница и похвалиле труд и ревност уважене учитељице њихове госпође Софије Јорговићке рођене Рајковићеве.

После свршених испита наставнички је збор са испитном комисијом, а под председавањем г. председника исте комисије држао после подне 23. Јунија од 2—4 и од 5—8 часова, као и 24. Јунија од 7—9 часова заједничку седницу, у којој је сачињена разредница и извршено оспособљење испитаних кандидата и кандидаткиња за учитељство и потписане су њихове дипломе и оба равногласна примерка главног записника. За тим је управитељ следећега дана у смислу земаљског закона све дипломе новооспособљених учитеља и учитељица званично доставио сл. кр. школеком надзорништву жупаније бач-бодрошке ради званичног поступка у смислу 18. чланка државног закона угарског од 1879. године.

Међу тим су од 24—28. Јунија држани закључни испити у народним школама сомборским, које служе за вештаонице у практичном раду школским питомцима ове српске учитељске школе.

У исте дане у вечерњим часовима сачињене су разреднице приправника и приправница I. и II. разреда.

На Ивањ дан 24. Јунија, као на дан храмовног празника у свето-

претечевој цркви сомборској, служио је свечану службу Божију најпречастнији г. прота Јован Борота уз суделовање једног свештеника и ђакона, а приправнички кор III. разреда том приликом вешто је појао литургију од Бортјанскога и Давидова. Тога дана вечерњим влаком отпутовао је велеуважени господин председник испитне комисије кући, испраћен до жељезничке станице од најпречастнијег г. проте овдашњег, управитеља и свију професора, као и од многобројних ученика учитељске школе, који су га при поласку влака с усклицима: „Живео!“ и „Срећан пут!“ испратили.

На Петров дан 29. Јунија после свечане службе Божије у саборном свето-ђурђевском храму, коју је најпречастнији г. Љубомир Купусаревић протопревитер Сомборски служио, држано је благодареније Господу Богу на свршеној школској 188⁸/₉. години.“ На обе ове свечаности мешовити хор приправника и приправница умилно је појао, а присутни су били управитељ и професори учитељске школе, као и учитељи више девојачке и свију овдашњих српских школа са свима ученицима учитељске, више девојачке и српских народних школа сомборских

Јунија 30. у 9 часова пре подне у српској учитељској школи Сомборској прочитане су разреднице и објављено је оспособљење испитаних учитељских кандидата и кандидаткиња.

Том приликом најбољим и најпрљезнијим приправницима и приправницама раздане су ове награде.

1. Од књига „Маркова сабља,“ које је пре неколико година велеуважени аутор г. Јован Ђорђевић бивши професор учитељске школе Београдске, а сада професор на великој школи Београдској у много стотина примерака управи ради распоклањања добрим ученицима послао био и којима су у прошлим приликама приправници, приправнице и ученици и ученице свију овдашњих варошких и салашких школа обдаривани били, заостало је било још 30 примерака, које је управитељ, као дар родољубивог сачинитеља, раздао овом приликом најбољим и најотличнијим приправницима и приправницама из сва три разреда, особито онима, који су школу и цркву без изостајања најточије и најпрљезније полазили и моралним владањем отликовали се.

У дивотне корице увезани подпуни примерак „Јавора“ од 1881. као дар г. Стевана Уторника канцелисте жупаније Бачке предат је приправници првога разреда Даница Дамјанки Путниковој, која се у српском језику у том разреду најбоље одликовала.

Десет примерака дивот издања књижаре Миливоја Каракашевића музике за гласовир од Дезидерија Херценбергера под насловом: „**Les belles Serbiennes**,“ које је иста књижара послала с жељом, да се њима даривају оне приправнице, које су најбољи успех у гласовиру показале, раздато је следићима приправницама: Видосави Летићевој, Катарини Михајловићевој, Милани Благојевићевој, Смиљки Стојковићевој из трећег; Славки Веселиновићевој, Пулхерији Виловској и Зорки Бошковићевој из другог; госпођи Ани Рајковићевој, Невенци Акшамовићевој и Даринки Прерадићевој из првог разреда.

У првом приправничком разреду, где је уписано било у почетку школске године 33 мушка и 28 женских ученика, од мушких ученика оставили су школу, или одмах с почетка, или доцније — 4; један је умрло; до краја године остало их је у заводу 28 мушких и 28 женских приправника.

Успех у наукама и у моралном владању у појединим приправничким разредима био је овакав:

Од мушких приправника првога разреда свршише с врло добрим успехом овај разред: Милан Нотарош, Ђорђе Богосављевић, Павао Терзин и Филип Борић; с добрим успехом свршише први разред 6, а с довољним 9 приправника; једва довољан успех показаше 3; недовољан 4, а *слаб* 2 ученика. По моралном владању оцењено је 4 приправника првога разреда са белешком „примерно“; 12 са оценом „похвално“; 11. са оценом „уредно,“ а 1 са оценом „неуредно.“ (Због детињског несташлука.)

Ни један пут нису изостали од школе и од цркве: Григорије Јовановић, Милан Нотарош и Павао Терзин.

Од приправница првога разреда отличан успех у наукама показала је Даница Дамјанка Путникова из Панчева; врло добар успех показаше: госпођа Ана Рајковићева, даље Анђелија Стојковићева, Анђелија Ковачевића и Марија Белеслина; с добрим успехом свршише овај разред 7. с довољним пак успехом 4 ученице; једва довољан успех показало је 3; недовољан 5, а *слаб* 4 ученице.

Ни један пут нису остале од школе и од цркве ове школске године приправнице првога разреда: Ана Рајковићева, Анђелија Стојковићева, Вукосава Лубенова, Даринка Прерадсвића, Зорка Бабићева, Ана Поповићева, Јелена Славковићева, Олга Сифниос и Персида Лугомирска.

У другом приправничком разреду, где је било уписаних у почетку школске године 18 мушких и 27 женских, свега 55 ученика, пошто су два приправника школу оставили, а један се у месецу Јунија после дужег боловања у вечност преселио, остало је на свршетку школске године 25 мушких и 27 женских приправника.

Од мушких приправника другог разреда показаше врло добар успех: Љубомир Мали, Душан Пејић и Светислав Павковић; с добрим успехом свршили су овај разред 8; с довољним 7; с једва довољним 1 ученик; недовољну оцену добили су 6 приправника другог разреда. По моралном владању било је 7 примерних, 9 похвалних и 7 уредних ученика; један је био владања не свагда уредног, а на послетку двојица С. А. и С. З. непростојног и отвећ саблажњивог и неуредног владања и не ће моћи у овом заводу науке продужити.

Од мушких приправника другог разреда ни један пут преко целе године нису изостали ни од школе ни од цркве: Душан Радојчић, Јован Николић и Љубомир Мали.

Међу приправницама другог разреда отличан су успех у наукама засведочиле: Живанка Цветковићева Видаковићева, Зорка Бошковићева и Милева Павковићева; врло добар су успех показале: Видосава Пајгићева, Зорка Рашковићева и Корнилија Ђорђевићева; с добрим успехом свршиле су овај разред 12 а, с довољним 7 приправница; једна је добила

www.scribd.com
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

једва довољно, а једна недовољно. По моралном владању за-
служише 23 приправнице другог разреда оцену: „примерно“, а 4 оцену
„похвално.“

Преко целе године од школе и од цркве ни један пут не изосташе :
Ана Васиљеска, Видосава Пајтићева, Вукосава Бугарска, Даница Кон-
стантинковићева, Живанка Цветковић-Видаковићева, Зорка Бошковићева,
Зорка Савићева, Марија Ђурчићева и Марија Малешевићева.

У трећем приправничком разреду, где је уписано било у почетку
школске године 21 мушких и 19 женских ученика, у течају године је-
дан се преселио у вечност, један у децембру отишао за привр. учитеља,
а један због слабог успеха у наукама на свршетку другог полугодишта
школског није припуштен к испиту за оспособљење.

Строге испите за оспособљење положили су 19 мушких и 19 женских
кандидата — и то од мушких кандидата: Димитрије Грујић из Товаришева,
Милан Грујић из Госпођинаца, Стеван и Лазар Љубојевић из Новог Сада
и Лазар Шлавић из Мухача положили су испите с врло добрим;
Богољуб Ракић из Новог Сада, Стеван Вујадиновић из Бежаније, Славко
Лаковић из В. Кикинде, Лазар Борђошки из Силбаша, Јован Медурић из
Турије, Бранко Гајић из Голубанаца, Бранко Маглов из Ђурђевог, Влади-
мир Торђански из Врањева, Ђорђе Јовандић из Сомбора, Ђорђе Кретић
из Прхова и Светислав Јовановић из Фаркашдина с добрим и на послетку
Душан Мушички из Ђурђевог, Александар Јовановић из Ченте и Лаврен-
тије Хавел Михајловић из Рац-Петра (у Барањи) с довољним успехом.

Од свршених приправница положили су строге испите за учитељско
оспособљење са отличним успехом: Марија Миловановићева из Новог
Сада, Катарина Трифуновићева из Руме, Даница Илијићева и Зорица
Илијићева (две рођене сестре) из Осека; са врло добрим успехом:
Смиљка Стојковићева из Сомбора, Катарина Михајловићева из Сентомаша,
Видосава Летићева из Парага, Јелена Ђорђевићева из Новог Сада, Ма-
рија Подградска из Новог Сада, Марија Димитријевићева из Баје, Лепо-
сава Вуканова из Новог Сада и Љубица Нешићева из Петроварадина; с
добрим успехом положише ове испите: Даринка Димићева из Парага, Ми-
лана Благојевића из Сомбора, Косана Димитријевићева из Сомбора и Ма-
рија Шикопаријина из Жабља; на послетку с довољним успехом положише
испите за оспособљење: Марија Лазаревићева из В. Бечкерека, Драгиња
Димитријевићева из Госпођинаца и Катарина Петровићева из Панчева.

Приметити се има, да од свршених приправника за све три године
учења у овом заводу ни један пут није од школе ни од цркве изостали:
Милан Грујић, Даница и Зорица Илијићеве, Јелена Ђорђевићева и Лепо-
сава Вуканова.

Сви овде назначени свршени приправници и приправнице оспособ-
љени су за учитељство у српским народним школама и ово је оспособ-
љење њима 30. Јунија у присуству професора и свију питомаца српске
учитељске школе свечано објављено.

Међу тим у смислу земаљског 18. законског чланка од 1879. године
државно школско надзорништво обуставило је издавање учитељских ди-
плома петорици мушких испитаних учитеља и трима учитељицама, за

које је у званичном акту изречено, да још нису мађарски језик у толико себи присвојили, да га могу у основним народним школама у Угарској предавати. Првима је дозвољено, да после три месеца, а другима, да после двомесечне поновљене спреме могу из мађарског језика поново испит полагати. Међу тим и овима је од управе издато *сведочанство*, са којима ће они моћи изван Угарске у српским народним школама учитељску службу привремено добити.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Скупи Срба учитеља ради оснивања учитељског конвикта држан је 24. Јулија у Новом Саду у здању народног позоришта, а под председавањем г. Аркадија Варађанина вредног и отличног управитеља више девојачке школе новосадске. Саветовања су текла достојанствено и у најбољем реду. Статут за учитељски конвикт, који је израдио г. Гавра Шутник учитељ румски примљен је са сходним изменама и допунама.

Учитељи раде за благо и напредак младога нараштаја српског, па за то треба: да и сав народ, а особито црквене общине и имућнији Срби у помоћ притеку својима учитељима и да их материјално подпомогну при оснивању овог учитељског конвикта, који ће учитељима олакшати образовање своје сопствене мушке и женске деце.

Радујући се искрено овом похвалном предузећу, желимо, да се конвикт за учитељску децу што скорије саједињеним силама учитељства и народа српскога оснује.

НЕКРОЛОГ.

Урош Милутиновић, протопрезбитер митровачки, преминуо је у Ср. Митровици дне 21. Јула, а сахрањен је 23. истог месеца уз велико саучешће целога града и свештеника из свога протопрезвитерата као и ван њега, којих је преко 20 било, а под началствовањем најречасијег господина Чобанића, проте карловачког. — Покојник се у својим најранијим годинма на јавном пољу појавио. Био је још 1842. године на народном сабору у Ср. Карловци, кога је без сумње сâм он описао г. 1845. под насловом: „*Достојанственост у јерархији Карловачкој. Народни сабор 1842. год.*“ — Био је врли родољуб, о чему сведочи његово дело: „*Сербин у сред светилишта свог јерархије Карловачке, а пред дверма народног сабора 1848. год.*“ Мисли о уређењу цркве износио је после и г. 1863 у „*Глас савјести народу српском, од једног родољубца*“ — и у: „*Мњеније једног члана с Илијинског сабора 1864. као предлог за закон црквени*“ као и у: „*Слову за уређење цркве православне у држави аустријској*“, које је говорио на сабору 1865. Осим тога штампао је дело А. Влаховића „*Жертва благодарности прелубезном народу српском у последњим тренуцима живота свога*“, штампано у Загребу 1861. Год. 1865. штампао је своје изворне: „*Природне бесједе, говорене развог времена и при разним околностима. Част I.*“ Год. 1856. издао је дело под насловом: „*Еремит у Русији или при-*

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А
www.unk.hr
„*Пјесме на прави и обичаје руске у почетку XIX. вијека,*“ преводавши га с француског од Е. Дипреса од Сентмор. Год. 1886. издао је књижицу побожних песама под насловом: „*Пјесне к Богу.*“

Покојник је рођен у Стејановци, где је као богослов учитељевао. Као прота, док се школе у Срему нису покомуналиле, био је више година ревносни окружни надзорник. — Осим тога он има велику заслугу при оснивању пензијоног фонда за свештеничке удовице у архидијези.

Драгиња Радсвановића рођена Поповићева велезаслужна учитељица србске вероисповедне школе у Митровици преселила се у вечност после дужег боловања у 66-ој живота години у суботу 24. Јунија о. г. Покојница је била једна од најстаријих и највреднијих србских учитељица; школа је њена свагда у врло добром стању била, а она је као савестна и примерна васпитатељица младежи у Митровици обште уважена и поштована била, штд се особито видети могло при упоку њеном 25. Јунија, који је уз велико саучешће грађанства и свију родитеља дечијих као и учеће се младежи достојанствено спроведен. Нека је вечна успомена и блажени покој ревносној и велезаслуженој покојници!

Димитрије Павић учитељ у Дољанима преминуо је у Пакрацу 1. Јулија о. г. Покојник постао је жртва неумитне смрти у 27. години свог млађаног живота. Још 13. Јуна н. н. к. 1889. осећао се потпуно здрав и весео. Наглом прехладом задоби је запаљење плућа и мозђана, која га је бољетница у гроб свалила. Покојник се родио у Пакрацу, где је свршио науке и касније се учитељском сталежу посветио.

Служио је као народни учитељ у Кусоњима, Пакрацу и Дољанима. Учитељско звање вршио је највећом ревношћу и пуном љубави, те стајаше уз прве покретаче учитељског удружења у котару пакрачком и даруварском.

С Димитријем Павићем изгубило је учитељство овог краја врло ревно и радина члана централног одбора, изгубили су пријатељи искрена, верна и угодна друга; грађани пакрачки изгубили су у најлепшем цвету свога дичног сина, а школска младеж изгубила је милога свог учитеља.

Спровод беше врло посећен и сјајан; ретко је којему учитељу таква почаст указана. Школска младеж школе пакрачке, кусоњске и дољанске прекришила је улице; до 20 учитеља и учитељица котара пакрачког и даруварског пратило је покојника уз велику множину грађана обојега пола. На самртнички одар положено је шест врло лепих венаца од сестара му — госпође: Красићке и Орлићке, родбине, учитељства, грађана и пријатеља Миљевића итд.

Код спровода чиновдјествовало је шест свештеника, а мртво тело опојано је у катедралној цркви пакрачкој, којему је чину и сâм Високодостојни господин Мирон Николић архимандрит и изабрани епископ пакрачки присуствовао.

С тога буди у име учитељства котара пакрачког и даруварског свима изречена најдубља захвалност, а на посе Високодостојном господину Мирону Николићу епископу пакрачком, који је својим чиновдјество-

вањем при опелу доказао, колико уважава заслуге вањаних учитеља, колико му је мио и драг учитељски сталеж и колико љуби свој народ!

У име учитељског друштва котара пакрачког и даруварског : *Милан Милићевић*, равн. учитељ.

Милан Букић, учитељ на комуналној школи у Чепину, умрѐо је 19. Априла о. г.

РАЗНО.

Добротвор младежи српске. Пречастни г. Проконије Миладиновић парох у Боботи, који је недавно смрћу изгубио доброг свог јединца сина Милоја ученика медицине, за вечити спомен себи и свом љубљеном покојнику установио је задужбину од 10 000 фринти, којом ће после смрти његове руковати „Матица Српска“ под именом : „Фонд Проконија Миладиновића и сина му Милоја Миладиновића.“ Камате овога фонда употребитиће се на школовање једнога гимназисте и једнога медицинара. Обојица морају бити добри ђаци, Срби православне вере и родом из Славоније или из Срема. Нека Бог поживи и утеши честитог старину и добротвора учеће се младежи, а покојном сину Милоју нека је вечна успомена!

Избори учитеља и учитељица. У Сенти за учитељицу изабрана је свршена приправница Катарина Михајловићева; у Новом Саду за учитељицу у градској школи изабрана је досадашња тамошња учитељица на Клиси госпођица Марија Милићева, а за учитељицу на Клиси представљена је свршена приправница Марија Миловановићева; за учитељицу у Срб. Неузини изабрана је свршена приправница госпођица Косана Димитријевића, а за учитеља у истом месту изабран је г. Богољуб Ракић свршени приправник. Изабрани су : за учитеља у Кулпину Милан Грујић свршени приправник; за учитеља у Мајшу свршени приправник Лазар Љубојевић; за учитеља у Бања-Луки Стеван Б. Љубојевић; за учитеља у Чакову досадашњи заменик г. Јован Максимовић; гђца Софија Живковићева учитељица у Дивошу изабрана је за учитељицу у Митровици, а г. Лазар Плавшић за учитеља у Качфалви.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Уредништву овога листа достављене су ове књиге и листови на приказ :

Летопис „Матице Српске.“ Уређује А. Хаџић. (Књига 158.) 1889. Свеска друга. У Новоме Саду. Штампарија дра Светозара Милетића. Цена 70 нов.

Мала споменница. Са петстогодишње славе видовданске у Крушевцу и миропомазања краља Александра у Жичи. Са више слика. Написао А. Пајевић. Цео чист приход ове књиге намењен је фонду дра Ђорђа Патосенића за удове и сирочад учитељску. У Новоме Саду. Издање и штампа А. Пајевића. 1889. Цена 50 нов. или 1 динар.

Бранич српскога језика у славу г. Љубомира Стојановића од Јована Живановића. Отштампано из „Кола.“ У Београду. Штампано у штампарији краљевине Србије. 1889.

Жењска влада, весела игра у три чина, написао Е. Сиглигети, с мађарског превео Љубомир Лотић. (Позоришне библиотеке свеска 7.) Накладна штампарија у В. Кикинди. 1889. Цена 20 новч.

Манастир Лепавина. Прилог к српској историји. Од Владимира Красића. Прештампано из „Летописа“ за 1889. У Новом Саду. Српска штампарија дра Св. Милетића. 1889.

Арапове забавне књижице. Коло III. Кораца напретка. Нада. Зајечар. Штампарија Милоша Т. Ј. Леседренца. 1889.

Босиле. Песме за младеж и за свакога. Од Ивана М. Поповића. Свеска I. Цена 30 н. Сомбор. Издање и штампа А. Мужика. 1889.

Вођарство. За своје ученике на српској учитељској школи Сомборској и за народ. По разним изворима написао Стеван Коњовић, учитељ. Цена 35 нов. У Сомбору. Штам. код А. Мужика. 1889.

Извештај о православном богословском заводу у Задру. За школску годину 1888—89. Година XI. Задар. Печатња Ивана Водицке. 1889.

Програм српске велике гимназије карловачке за школску годину 1888/9. Уређује директор гимназије. Година XXXVII. Књига XXX. У Новом Саду. Штампарија А. Пајевића. 1889.

Просвјета. Лист за цркву и школу. Свеска VII. Година I. Издаје: Књ. црн. министарство просвјете и цркв. дјела. Цетиње. 1889. У књ. црн. државној штампарии.

Досетије. Власник и уредник Милан Виљчевић. Излази у Београду сваке недеље. Цена му је на годину за Србију 12, а за иностранство 16 дин. = 8 фор.

Извештај о раду и стању панчевачке српске православне црквене општине. За годину 1888. Подноси црквени одбор главној скупштини, сазваној за 30. Април 1889. В. Панчево. 1889. Штамп. браће Јовановића.

Српско православно пјезије по карловачком старом начину у ноте за један глас написали Гаврило Бољарић, свешт. и вјероучитељ на вел. гимназији — и Никола Тајшановић, народни учитељ и учитељ пјевања на препарандији и вел. гимназији сарајевској. За богословце, учит. приправнике, ученике средњих школа и за сваког љубитеља нашег црквеног појања. Свеска IV. Својина сачинитеља. 1889. Земаљска штампарија. Сарајево. У овој свесци су духовне песме уз часни пост, о ускресу и празницима.

Изшла је свеска V. од исте књиге, у којој су 16 великих седална, велико „Господи возвах“ и „Да исправитсја.“

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

У Араду упражњено је учитељско место на православној српској вероисповедној школи. Плата је 500 фор., леп стан с баштом. Ако би се учитељ показао као вешт појац добијаће 100 фор. за то награде, а ако буде отправљао дужности црквено-општинског перовође, живиће у то име још 150 фор. Молбенице се шаљу до 8. Септембра српском школском одбору у Араду.

На бајској српској вероисповедној школи, плата је 600 фор. и 100 фор. станарине. Молбенице се шаљу одмах председанштву српског школског одбора у Баји.

У Ср. Карловима тражи се учитељ. Плата је 400 фор. и у име станарине 100 фор. Молбенице се шаљу до 3. Септембра председништву српског месног школског одбора у Ср. Карловци.

Тражи се учитељица у Срб. Кларији у темишварској епархији. Плата је 300 ф., стан од једне собе. Молбенице имају се местном школском одбору српске православне општине у Кларији (Klari, per Hatzfeld) поднети.

На упражњено учитељско место у Батосеку (Толнанска жупанија) овим се стецај отвара. — Плата је следећа: из обштемствене благајне 172 фор., од парова 16 пожунаца ражи, 16 пожунаца ситних кукуруза, 4 хвата меканих дрва за своју потребу; 7 јутара ораће земље, или у готовом 100 фор. за исту; од вароши добар воз сена, стан из две натосане собе, две кухиње, комора и подрум; у порти ограђена башта са четврт јутра и приход уз свештеника. — У дужност учитеља спада осим наставе у цркви појати и децу у појању обучавати. — Они, који би ово место получити желели, имају своје молбенице са доставерним исказаом, да су свршени приправници и да су вични мађарском језику и писму — до 20-ог Септембра по нашем припослати г. *Василију Масаповићу* пароху у Батосеку (Bátaszék, Torna megye).

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

У српској учитељској школи сомборској започиње се школска 1889/90. година 1. Септембра о. г. по старом календару.

У учитељску школу примају се :

а) за приправнике младићи православне вере, здрави телом и душом, смерни и благе нарави, који су четнајсту годину навршили и четврти гимназијални, трећи реални или четврти разред грађанске школе с довољним успехом свршили.

б) за приправнице примају се Српкиње православне вере, које су четрнајсту живота годину навршиле и IV. разред србске више девојачке школе или IV. разред ниже раалке с *добрим* успехом свршиле, а при том су здраве и примерног моралног владања.

Једни и други имају пријамни испит из славенског читања, моли-тава и из црквеног појања овде с добрим успехом положити. — Ученици и ученице из школа, где се не учи српски језик, полажу још пријамни испит из србског језика ; имају и они, који немају оцену из мађарског језика показати, да знају добро мађарски читати.

Сваки, који у овај завод ступити жели, дужан је са собом донети : крштено писмо, лекарску сведоџбу о добром здрављу и сведочанство о свршеним горенаведеним или вишим школским разредима. Они, који су пре једне или више година школу оставили, имају донети са собом све-доџбу свога пароха о моралном и религиозном владању свом. Женске имају још неизоставно донети писмену изјаву својих родитеља или добротвора, да ће их они за време трогодишњег овде учења издржавати, а уз ту изјаву мора бити и потврђење местне политичне власти, да су дотични дојста у стању обвезу своју испунити.

Приправници, који желе стипендије из народних фондова добити, нека молбенице тога ради са сведочбом о сиромаштву поднесу вис. Шк. Савету у Ср. Карловцима, а они, који желе платонеумске стипендије добити, нека исто тако инструиране молбенице поднесу платонеумском одбору у Сомбору.

На стипендије ове имају изгледа само они приправници и приправ-нице, које су примерног и похвалог владања и врло сиромашног стања, а при том се отлично — или бар добро — уче.

Стан и храна само се у приватним кућама са знањем и одобрењем управитељевим, или по препоруци овога, погодити може.

У Сомбору 18. Августа 1889.

Никола Ђ. Вукићевић,

управитељ учитељске школе сомборске
и привр. н. ш. референт.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Витермана у Сомбору.